

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef

Internremiss avseende ”Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska havs- och fiskerifonden och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014”

Yttrandet har på rektors uppdrag utarbetats av Områdesnämnden för naturvetenskap. Ärendet har beretts av forskare Henrik Svedäng vid Stockholms universitets Östersjöcentrum.

Förslagen till ny förordning om Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014 föranleds av Förenade kungarikets utträde ur EU. Syftet med förslagen är att inrätta Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) för perioden 2021–2027. Den fonden syftar till att rikta medlen från unionens budget till stöd för den gemensamma fiskeripolitiken (GFP), unionens havspolitik och unionens internationella åtaganden på området världshavsförvaltning, i synnerhet inom ramen för Agenda 2030 för hållbar utveckling.

Denna finansiering anses ”central för att skapa hållbara fiskerier och för bevarandet av marina biologiska resurser, för att få livsmedelstrygghet genom försörjningen med fiskeriprodukter, för att en hållbar blå ekonomi ska kunna växa och för att få sunda, säkra, trygga, rena och hållbart förvaltade hav och oceaner”.

Förslaget anses vidare inte stå i strid med EU:s rättspraxis, men det framgår inte om förslagen likväl skulle kunna vara i konflikt med internationella avtal inom t.ex. Världshandelsorganisationen (WTO, World Trade Organization).

Den föreslagna budgeten för EHFF uppgår i löpande priser till 6 140 000 000 EUR (d.v.s. motsvarande ca 60 miljarder SEK). EHFF:s resurser är uppdelade mellan delad förvaltning, direkt förvaltning och indirekt förvaltning. Totalt avsätts 5 311 000 000 EUR för stöd inom ramen för delad förvaltning och 829 000 000 EUR för stöd inom ramen för direkt och indirekt förvaltning.

I förslagstexten anges att ”EHFF har till syfte att stödja uppnåendet av den gemensamma fiskeripolitikens miljömål, ekonomiska och sociala mål samt sysselsättningsmål, främja

Områdesnämnden för naturvetenskap

genomförandet av unionens havspolitik och stödja unionens internationella åtaganden inom världshavsförvaltningen”. Det grundar sig på följande fyra prioriteringar som återspeglar de relevanta policymål som fastställs i förordningen om gemensamma bestämmelser och har till syfte att maximera unionens bidrag till utvecklingen av en hållbar blå ekonomi.

- (1) Främja hållbart fiske och bevarandet av marina biologiska resurser.
- (2) Bidra till livsmedelstryggheten i unionen genom vattenbruk och marknader som präglas av konkurrenskraft och hållbarhet.
- (3) Göra det möjligt för en hållbar blå ekonomi att växa och främja välmående kustsamhällen.
- (4) Stärka den internationella världshavsförvaltningen och möjliggöra trygga, säkra, rena och hållbart förvaltade hav och oceaner.”

Vidare påstås att ”Europas havssektor sysselsätter över fem miljoner arbetstagare, vilket genererar nästan 500 miljarder EUR om året, och det finns potential att skapa många fler arbetstillfällen.” Vad som räknas in i Europas havssektor är dock oklart. Som kontrast kan nämnas att det totala landningsvärdet för svenskt havsfiske uppgick 2017 till 890 miljoner SEK, eller 0,085 miljarder EUR (SCB 2017: statistiska meddelanden JO 55 SM 1801). Fiskerinäringen är i de flesta av EU:s kuststater på motsvarande sätt en obetydlig ekonomisk verksamhet. Det statistiska underlaget för att föra fram Europas havssektor som så ekonomiskt betydelsefull synes därför vara värdefullt att ytterligare granska.

En av de viktigaste orsakerna till problemen inom fiskeri- och havsförvaltning med minskande fiskbestånd och sjunkande produktivitet inom naturliga havsekosystem är det omfattande överfisket. Överfiske orsakas främst av att det finns en för alltför stor infiskningskapacitet (d.v.s. för många fiskefartyg med för stor förmåga att fiska) i förhållande till fiskbeståndens produktion. Detta är allmänt känt och erkänt problem för såväl EU som på global nivå. Skälen till att överkapacitetsproblemen fortfarande inte är lösta trots allmän medvetenhet om dessa beror till stor del på att fiskeflottorna ges ekonomiska bidrag, d.v.s. deras verksamhet subventioneras dels genom direkta bidrag, dels genom skattelättnader, framförallt på bränsle.

Det går således inte att ”främja hållbart fiske och bevarandet av marina biologiska resurser” om det samtidigt ges omfattande bidrag till denna verksamhet. Havets produktion av fiskbiomassa ökar inte bara för att man tekniskt och ekonomiskt underlättar infiskningen. Denna problematik är väl känd och det pågår för närvarande förhandlingar inom WTO att förbjuda subventioner till fiskerinäringen på grund av dess mycket negativa effekter på marin miljö, livsmedelssäkerhet och i slutändan även på fiskerinäringens fortlevnad.

Nu finns en medvetenhet och ett erkännande av denna problematik i förslagstexten. Det sägs bland annat under villkor och restriktioner för vissa områden: ”Det är nödvändigt att fastställa

en förteckning över icke stödberättigande verksamhet i syfte att undvika negativa effekter på bevarandet inom fisket, till exempel ett allmänt förbud mot investeringar som ökar fiskekapaciteten. Vidare kommer det att finnas stränga villkor om att investeringar och ersättningar för fiskeflottan (definitiv upphörande med fiskeverksamhet/exceptionellt upphörande med fiskeverksamhet, förvärv av fartyg, motorbyte) måste vara förenliga med den gemensamma fiskeripolitikens bevarandemål.”

Vidare sägs ”under Världshandelsorganisationens förhandlingar vid världstoppmötet om hållbar utveckling 2002 och Förenta nationernas konferens om hållbar utveckling (Rio+20) 2012 förband sig unionen vidare att avskaffa subventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske.

I artikel 42 i förordningen om den gemensamma fiskeripolitiken föreskrivs vidare att unionens ekonomiska bistånd inom ramen för EHFF måste vara villkorat till att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs. Därför kommer ansökningar från stödmottagare som inte uppfyller tillämpliga regler enligt den gemensamma fiskeripolitiken inte att kunna godtas. Utöver detta kommer kommissionen att ges befogenheter att vidta åtgärder mot medlemsstater som inte följer den gemensamma fiskeripolitikens regler.”

Det är dock nödvändigt att förhålla sig mycket skeptisk till dessa skrivningar. För det första nämns överhuvudtaget inte bränslesubventionerna. För det andra hur kan stöd till förvärv av fartyg, motorbyte etc. någonsin kunna vara något annat än ett sätt att fortsätta subventionera fiskerinäringen till stor skada för miljö, ekonomi och fiskbestånd?

Utan tvivel är förordningen om EHFF central för den gemensamma fiskeripolitikens genomförande med tanke dels på hur stora medel som ska fördelas, dels på fiskerinäringens ringa storlek. Risker är uppenbara att fiskesektorn även framgent kommer att ges subventioner vilka har som konsekvens att livsmedelssäkerhet och miljömål äventyras. Det är beklagligt att så enkelt lösta miljöproblem som de som fiskerinäringen orsakar, inte här adekvat adresseras; minskade subventioner gynnar alla, även fiskerinäringen i det långa loppet.

Henrik Cederquist
Vicerektor för det naturvetenskapliga området

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef